

2. Podstawowe zasady prawa gospodarczego

Do podstawowych zasad prawa gospodarczego wyznaczających prawne ramy oddziaływania państwa na gospodarkę należy zaliczyć:

1. zasadę społecznej gospodarki rynkowej,
2. zasadę wolności gospodarczej,
3. zasadę równości przedsiębiorców,
4. zasadę konkurencji.

1. Społeczna gospodarka rynkowa jest podstawową zasadą ustroju gospodarczego Polski uregulowaną w art. 20 Konstytucji. **Istotą społecznej gospodarki rynkowej jest połączenie dwóch idei tj. gospodarki rynkowej i państwa socjalnego.**

Konstytucja wyróżnia **trzy podstawy społecznej gospodarki rynkowej:**

- 1) wolność działalności gospodarczej,
- 2) własność prywatną,
- 3) solidarność, dialog i współpracę partnerów społecznych.

2. Wolność gospodarcza to zasada ustroju gospodarczego Polski wyrażona w art. 20 Konstytucji i doprecyzowana w ustawodawstwie zwykłym (np. art. 6 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej – zwana dalej ustawą o s.d.g.).

Zasada wolności gospodarczej oznacza, że **każdy ma prawo podjąć i wykonywać działalność gospodarczą, a ograniczenie tej wolności może nastąpić tylko w drodze ustawy) i tylko ze względu na ważny interes publiczny** – art. 20 w zw. z art. 22 Konstytucji. Na realizację zasady wolności gospodarczej składa się **szereg cząstkowych swobód**, w tym:

- 1) **swoboda wyboru formy organizacyjno-prawnej**
- 2) **swoboda podejmowania działalności gospodarczej**
- 3) **swoboda wykonywania działalności gospodarczej.**
- 4) **swoboda zawierania umów**
- 5) **swoboda zakończenia działalności gospodarczej**

Swoboda wyboru formy organizacyjno-prawnej prowadzenia działalności gospodarczej polegająca zarówno na możliwości decydowania o tym, **jaką formę organizacyjno-prawną wybiera przedsiębiorca w chwili podejmowania działalności gospodarczej**, jak i na **możliwości dokonywania zmian w tym zakresie w trakcie wykonywania działalności gospodarczej, bez konieczności przeprowadzania postępowania likwidacyjnego.** Swobodę tę ograniczają przepisy nakazujące przedsiębiorcy wykonywania działalności gospodarczej w określonej formie prawnej np. w formie spółki akcyjnej dla prowadzenia banku komercyjnego.;

Swoboda podejmowania działalności gospodarczej polegająca na nieskrępowanym podjęciu decyzji o prowadzeniu działalności gospodarczej. Ograniczenia tej swobody mają miejsce wówczas, gdy ustawodawca nakłada obowiązek uzyskania przed podjęciem działalności gospodarczej koncesji, licencji lub zgody właściwego organu administracji publicznej, albo wpisu do rejestru działalności regulowanej;

Swoboda wykonywania działalności gospodarczej polegająca na możliwości dokonywania wszystkich czynności faktycznych i prawnych, które nie są zakazane przez prawo. Swobodę tę ograniczają liczne przepisy policyjno-administracyjne np. dotyczące przestrzegania przepisów bezpieczeństwa pracy, przepisów ochrony przeciwpożarowej i innych;

Swoboda zawierania umów polegająca na możliwości decydowania przez przedsiębiorcę o fakcie zawarcia umowy, o osobie kontrahenta, o treści umowy oraz o jej formie. Ograniczeniem tej swobody są przede wszystkim bezwzględnie obowiązujące przepisy, co do treści i formy umowy.

Swoboda zakończenia działalności gospodarczej polegająca na tym, iż przedsiębiorca samodzielnie decyduje o momencie, jak i o sposobie zakończenia prowadzonej przez niego działalności. Ograniczenia tej swobody będą polegać na prawie, a zarazem obowiązku wystąpienia przez przedsiębiorcę będącego niewypłacalnym dłużnikiem z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, jak i na obowiązku – dla przedsiębiorców posiadających status osób prawnych – przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego.

Ograniczenie wolności gospodarczej może mieć charakter podmiotowy lub przedmiotowy.

Ograniczenie podmiotowe polega na wyłączeniu możliwości wykonywania działalności gospodarczej przez określone kategorie osób fizycznych lub prawnych. m. in.: posłów i senatorów, którzy nie mogą prowadzić działalności gospodarczej z osiągnięciem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego ani nabywać tego majątku. **Ograniczenia podmiotowe** mogą również wynikać z orzeczenia sądu czy decyzji organu administracji publicznej (np. postanowienia sądu upadłościowego ustanawiające zakaz prowadzenia działalności gospodarczej).

Ograniczenie przedmiotowe polega na wyłączeniu możliwości wykonywania określonego rodzaju działalności gospodarczej bez koncesji, zezwolenia, licencji, zgody lub wpisu do rejestru działalności regulowanej. Udzielanie koncesji, zezwoleń, licencji i zgody na prowadzenie działalności gospodarczej oraz dokonywanie wpisu do rejestru działalności regulowanej **określane jest jako reglamentacja działalności gospodarczej.**

3. Zasada równości została sformułowana w art. 32 Konstytucji i doprecyzowana – odnośnie podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej – w art. 6 ustawy o s.d.g. Z zasady równości wynika nakaz jednolitego traktowania podmiotów charakteryzującej się istotną cechą wspólną np. przedsiębiorców lub pewnej grupy przedsiębiorców. Z zasadą równości przedsiębiorców jest związana **zasada niedyskryminacji** przedsiębiorców.

4. Istotą gospodarki rynkowej jest **konkurowanie wszystkich uczestników rynku między sobą.** Konstytucja nie reguluje **zasady konkurencyjności gospodarki** wprost, niemniej jednak można ją wyinterpretować z art. 76 stanowiącego m.in. o ochronie konsumentów przed nieuczciwymi praktykami.

Oddziaływanie państwa na gospodarkę w ramach społecznej gospodarki rynkowej jest wielokierunkowe. Wśród funkcji państwa w tym zakresie wymienić można: **działania ochronne, reglamentacyjne, kontrolne i nadzorcze.**

Działania ochronne polegają na obowiązku państwa stworzenia systemu ochrony prawnej gospodarki i uczestników stosunków gospodarczych. przejawia się w zagwarantowaniu podmiotom stosunków gospodarczych prawnej ochrony ich interesów, m. in. poprzez regulacje prawne, wprowadzające uproszczone procedury, ochronę konsumentów, zwalczanie praktyk monopolistycznych, odpowiednią organizację rozstrzygania sporów gospodarczych.

Działania reglamentacyjne polegają na możliwości wkraczania organów administracji publicznej w sferę zastrzeżonej samodzielności przedsiębiorców. W zwykłych warunkach gospodarki rynkowej ma na celu ochronę społeczeństwa przed różnymi zagrożeniami.

Działania kontrolne państwa w warunkach gospodarki rynkowej mają na celu sprawdzenie prawidłowości funkcjonowania przedsiębiorców oraz zachowań uczestników rynku. Podstawowym jej kryterium jest legalność. Sprawowana jest więc w interesie społecznym.

Celem działań nadzorczych jest zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania rynku (towarowego, finansowego, pracy). Organy nadzorcze oceniają i weryfikują nieprawidłowe zachowania uczestników wszystkich segmentów rynku.